

Asia: Diabetesliitto ry:n vastaukset valtionavustuskäytänteiden uudistamisjaoston kyselyyn

Valtionavustuskäytänteiden uudistamisjaosto valitsi kolme valtionavustuskäytännettä tarkempaan tarkasteluun tavoitteenaan ehdottaa niiden uudistamista. Sidosryhmille suunnatun kyselyn tarkoituksena on kerätä palautetta alustavista ehdotuksista valmistelun jatkamiseksi. Vastaajia pyydettiin puntaroimaan ehdotusten hyötyjä ja arvioimaan niiden mahdollisia vaikutuksia eri näkökulmista.

Diabetesliitto ry:n vastaukset kyselyyn on toimitettu otakantaa.fi järjestelmässä.

1 Ehdotus menettelytapojen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Jaosto ehdottaa, että valtionapuviranomaiset yhtenäistävät AUP-raportointiin liittyviä vaatimuksiaan niin, että raportti pyydetään vain taloudelliselta arvoltaan merkityksellisten yleisavustusten käytöstä. Lisäksi jaosto kehottaa valtionapuviranomaisia yhtenäistämään valtionapukelpoisuuden myöntämiseen liittyviä menettelytapoja ja yleisavustusten käyttöön hyväksyttäviä kustannuksia.

Diabetesliitto ry kannattaa erillisestä valtionavustuskelpoisuuden myöntämisestä luopumista hallinnollisen taakan keventämiseksi. Valtionapuviranomainen voisi tehdä tämän arvioinnin valtionavustushakemuksen käsittelyn yhteydessä. Myös muilta osin valtionavustuskäytäntöjä olisi syytä yhtenäistää ja esimerkiksi määritellä valtionapuviranomaisille yhtenäinen käytäntö siitä, otetaanko ja miten huomioon järjestön varallisuus valtionavustuksien harkinnassa. Varallisuuden arvioinnin tulisi myös olla omaisuuslajien välillä neutraalia. Varallisuutta arvioitaessa tulisi ottaa huomioon hyvään taloushallintoon liittyvä taloudellisen puskurin mahdollisuus. Varallisuutta ei tulisi ottaa huomioon valtionavustusharkinnassa silloin, kun varallisuuden arvo on alle yhden (1) vuoden toimintakulujen määrä.

Diabetesliitto ry kannattaa jaoston ehdotusta valtionapuviranomaisten AUP-raportointiin liittyvien vaatimusten yhdenmukaistamisesta. Diabetesliitto ry pitää tarpeellisena, että AUP-raportointivelvoitteen euromääräistä alarajaa korotetaan merkittävästi, esimerkiksi miljoonaan euroon.

Valtionavustusta saavan yhteisön tai säätiön ("järjestö") tilintarkastaja laatii valtionapuviranomaisen vaatiman AUP-raportin viranomaisen edellyttämällä tavalla. AUP-raportointi aiheuttaa sekä hallinnollista taakkaa että taloudellisia kustannuksia järjestöille.

Järjestön taloushallinto joutuu valtionapuviranomaisen vaatiman normaalin vuosiraportoinnin laatimisen lisäksi samanaikaisesti avustamaan tilintarkastajaa AUP-raportoinnin vaatiman tiedon keräämisessä ja tulkinnassa. Käytännössä isompien avustusten osalta tilintarkastaja joutuu käyttämään kymmeniä tunteja AUP-raportin laatimiseen. Diabetesliitolle vuoden 2024 valtionavustusten AUP-raporttien laatiminen maksoi noin 5.500 euroa ja sen lisäksi vielä liiton oman työn panoksen.

Tästä syystä normaalin tilintarkastuksen lisäksi tehtävän AUP-raportoinnin tarkoituksenmukaisuuteen tulee suhtautua kriittisesti. Jaosto voisi selvittää minkälaisia käytännön hyötyjä AUP-raportointi on antanut valtionapuviranomaisille ja onko niiden perusteella tullut esille avustusehtojen vastaisesti käytettyjä valtionavustuksia. Lisäksi jaosto voisi AUP-raportoinnin taloudellisen hyödyllisyyden

arvioimiseksi selvittää, mikä on ollut kokonaisuudessaan opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja ulkoministeriön hallinnonaloilla järjestöjen vuotuinen kokonaiskustannus AUP-raporttien laatimisesta.

2 Ehdotus monivuotisten yleisavustusten myöntämiseksi

Jaosto ehdottaa, että valtionapuviranomaiset valitsevat valtionavustushakuja, joiden kautta ne kokeilevat kaksi- tai kolmivuotisten yleisavustusten myöntämistä järjestöille.

Diabetesliitto ry kannattaa monivuotisten yleisavustusten käyttöönottoa. Tämä voisi jonkin verran keventää järjestöjen hallinnollista taakkaa. Monivuotiset valtionavustukset parantavat myös järjestöjen mahdollisuuksia suunnitella toimintaansa ja talouttaan yhtä vuotta pidemmällä aikajänteellä.

Mikäli eduskunnan budjettivallasta johtuen lainsäädännöllä ei voida mahdollistaa useampivuotisia avustuksia, niin ainakin käytännön kautta voitaisiin valtionapuviranomaisten ohjeellisilla valtionavustuslinjauksilla luoda tosiasiallisesti monivuotisia yleisavustuksia.

3 Ehdotus EU-hankkeiden osarahoittamisen lisäämiseksi

Jaosto ehdottaa, että valtionapuviranomaiset osarahoittavat järjestöjen EU-hankkeita nykyistä laajemmin vuodeksi 2026 myönnettävistä valtionavustuksista alkaen.

Valtioneuvoston 6.6.2024 hyväksymässä Kansalaisjärjestöstrategiassa (s.13–14) annetaan voimakasta tukea sille, että EU-hankkeiden rahoituksen omavastuuosuuksia tulisi tukea valtionavustuksin.

Diabetesliitto ry pitää tarpeellisena, että valtionapuviranomaiset ryhtyisivät nykyistä aktiivisemmin ja kattavammin myöntämään valtionavustuksia EU-hankkeiden omarahoitusosuuksien kattamiseen. Valtionavustuksia ei pitäisi rajata vain rajalliseen osaan EU-hankkeista. EU-hankkeiden osarahoitukseen on syytä luoda selkeät pelisäännöt, jotta järjestöt tietävät jo hakuvaiheessa onko EU-hankkeeseen mahdollista saada osarahoitusta valtionavustuksena. Tällä hetkellä osarahoituksen saaminen saattaa riippua EU:n määrittämästä rahoitusmuodosta sekä esimerkiksi sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustusten osalta siitä, mikä on kunakin vuonna Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) strategian ja linjausten mukaista sekä mikä vastaa kunkin avustushaun kriteerejä. Tällaiset rajaukset heijastelevat ristiriitaa valtioneuvoston hyväksymän Kansalaisjärjestöstrategian linjausten kanssa.

Diabetesliitto ry pitää kannatettavana, että EU-hankkeisiin olisi saatavilla aikaisempaa laajemmin ja kattavammin valtionavustuksia jo vuodelle 2026. Hakumenettely voisi näiden EU-hankkeiden osalta olla jatkuvaa. Mikäli jaoston ehdotus toteutetaan vuoden 2026 valtionavustuksissa, tulisi jaoston ehdotusta toimeenpantaessa joka tapauksessa mahdollistaa hakemenettely vielä syksyllä 2025.

+ Ehdotus seuranta- ja arviointia varten

Jaosto ehdottaa lisäksi, että valtionapuviranomaiset mittaavat järjestöjen hallinnollista taakkaa ja sen muutosta suhteessa valtionavustusten hallinnointiin ja sääntelyyn, joka velvoittaa valtionapuviranomaisia. Mittaus tehtäisiin kaksivaiheisesti, jotta valtionavustuskäytänteiden uudistamista voidaan seurata ja arvioida.

Diabetesliitto ry pitää tarpeellisena valtionavustustoiminnan aiheuttaman hallinnollisen taakan mittaamista kaksivaiheisesti. Pienevien valtionavustusmäärärahojen tulisi keventää myös valtionavustusten haku- ja raportointimenettelyitä. Lisäksi valtionapuviranomaisten tulisi aktiivisesti rajata omaa tiedonkeruutaan vain niihin asioihin, joilla on tosiasiallista vaikutusta valtionavustusten harkinnassa ja välttää saman tiedon moninkertaista keräämistä eri lomakkeisiin.

DIABETESLIITTO ry

Juha Viertola
toiminnanjohtaja